

svoj stanovskoponos, ta je bil poplačan s krivico, ki ga je oblagodarila z njo — šolska oblast!

Dospel je čas, ki kategorično zahteva, da izbrisemo žalostne spomine na avtokrate prefekčnosti in na njih zveste ter po morali svojim zapovednikom enake valpte! Z drugo besedo: padel je sistem — pasti morajo tudi osebe! Ob tej zahtevi neizprosno vztrajamo, ker hočemo ustvariti pogoje, da se bo vsakdo z veseljem lotil svojega dela, dvigan od zavesti, da mu šolska oblast ne stavlja namenoma na pot zaprek, temveč da z vsemi sredstvi pospešuje njegovo delovanje in priznava njegovo deloljubnost. Kakor je ta zahteva utemeljena v socialni zavesti, tako jo opravičuje tudi splošno stanje našega šolstva in stanu, ki hoče imeti od poklicne strani pospeševalcev, ne pa zatiralcev. Ako so razmere vrgle Susteršiča in Kalteneggerja, upamo, da vrže šolska oblast tudi njih valpte, saj ni sedaj nobene sile več, ki bi jih vzlic in vkljub vsemu še mogla in hotela držati na škodo našega kulturnega pokreta in napredovanja! Čim manj odlašanja — tem hitreje se zacelijo rane in tem prej pride zadoščenje globoko užaljeni Pravici!

V zadnjem času smo imeli dovolj žalostne priroke, da smo kazali na krivice in krivce. Zavarujemo se proti očitani, češ, to so napadi! Ravno toliko, kolikor za lanski sneg, bi se mi brigali za Lavtizarja, Simona itd., ako bi ti može ne bili zadnji ostanki prejšnjega sistema, ki še danes opravljajo javne funkcije, a ki na svoja mesta nikakor več ne sodijo. Ako so krivci, je naša sveta dolžnost, da kažemo nanje in obenem zahtevamo, da jih odstranijo in da popravijo krivice, ki so jih povzročili. Mi navajamo gola dejstva. Takega balasta ne maramo več prenašati, ker nas ovira pri delu. Žolč se razliva od gneva, in kar sami od sebi se snujejo sklepi, da se od takih nadzornikov ne dajo več nadzorovati učitelji, ki kaj drže nase in ki še vedno čutijo spone na vseh svojih deloljubnih močeh, da jih ne morejo tako svobodno razvijati v svojem poučnem in vzgojnem delovanju, kakor to nujno zahtevajo kulturne potrebe naroda!

Od vseh strani nam dohajajo pozivi, naj se vsaj za Božič skliče v Ljubljano velik učiteljski shod, kjer naj govori masa tako, kakor čuti v globinah svojih duš in kakor to zahteva demokracija in samoodločba. To se lahko zgodi. In če Narodna vlada, oziroma poverjenstvo za uk in bogočastje ne verjame nam, se gotovo takrat prepriča, kako je mišljenje mase.

Ponavljamo: Vsako krivico je treba popraviti pod vsakim pogojem in za vsako ceno. Ne maramo nobene protekcije, nobenega izjemnega stališča. Nečemo ničesar takega, kar bi utegnulo služiti kot netivo novi memorali. Iz vseh naših duš se vije le en vzklík: Pravice hočemo! Hočemo zadoščenja za krivice! —

K vsemu temu, kar smo že v zadnjih številkah povedali, dostavljamo še tri slučaje, ki odgovarjajo resnici!

1. Pri oddaji nadučiteljske službe v Metliki v Beli Krajini je bil kršen zakon. Zato se naj imenovanje Leopolda Kopača razveljavi in služba še enkrat razpiše, oziroma odda kompetentu Konradu Barletu, ki mu to mesto gre.

Zakon pravi, da sklepa okrajni šolski svet o svojem predlogu na deželni šolski svet, potem ko zasliši mnenje krajnega šolskega sveta. To zakonito določbo so v tem slučaju prezrli, ker je okrajni šolski svet sklepal o oddaji imenovanega mesta pred krajnim šolskem svetom ter je imel

krajni šolski svet opraviti že s sklepom okrajnega šolskega sveta. Nadzornik Grad je zagotavljal Barleta, da službo le on dobi: ima izvršno kvalifikacijo, šteje 23 služben. let (od teh 19 v Metliki), vodi že 3 leta šolo, vsa Metlika je zanj. A nadzornik Grad Barletu ni povedal, da je — Grad! — pisal Kopaču, naj kompetira za isto mesto! Kopač, ki ima 9 službenih let, je storil, kar mu je nadzornik nasvetoval in je službo dobil, Barle je pa propadel! Tako so glasovale krivične roke v dež. šol. svetu! Prejšnji predsednik Attems bi lahko ta sklep anuliral, ker mu je bil položaj natančno pojasnjen in je imel pred seboj cele pole podpisov za Barleta — glas ljudske volje! — a tega Attems ni storil, ker ni imel poguma, da bi krivico popravil. To delo čaka sedaj gospoda poverjenika za uk in bogočastje, ki je — kakor pravijo — energičen in pravicoljuben mož!

2. Nadučiteljsko mesto dekliške in deške osemrazrednice v Šiški je nadzornik Lavtizar oddal brez razpisa učitelju Wagnerju z 9 službenimi leti, samo da tega mesta 47 let stari Petrič s 26 službenimi leti ni dobil, ampak da je moral vrhutega iti k vojakom.

Ker zahteva zakon, da se mora vsako mesto razpisati, mislimo, da velja ta zakonita določba tudi za Šiško. Zato pa zahteva prekršeni zakon, da se mu da zadoščenje: Wagnerjevo imenovanje se mora razveljaviti in služba v Šiški pravilno razpisati! Narodna vlada je razglasila, da ostanejo vsi zakoni do nadaljnjega v veljavi. In na ta razglas se mi naslanjamo! Popravite krivico!

3. Letos meseca majnika je deželni šolski nadzornik dr. Opeka nadzoroval po Beli Krajini. Prodril je na svojem potovanju globoko v njeno sredo, koder župniku je navdušen pristaš dr. Šusteršiča, a vodi šolo na pljučih bolan nadučitelj, ki je že silno gorja prebil v bednem svojem učiteljevanju. O tem nadzorovanju imamo v rokah točno poročilo, ki naj iz njega posnamemo samo konec!

Na Vnebohodu (9. maja 1918.), to je na dan po nadzorovanju, je stopil nadzornik dr. Opeka tudi na propovednico v cerkvi, kjer je izgovoril te-le besede: »Včerajšnja inšpekcija je bila zame eden najžalostnejših dni v življenju!«

Razume se, da so se ob teh strašnih besedah oči presenečenih vernikov — odraslih in šolske mladine — obrnile na učitelstvo, ki mu je bilo, kakor da mu kdo nož potiska v srce!

Gospod poverjenik za uk in bogočastje — da, tudi Vam zastaja poštena človeška kri! Kadar se osvestite — stopite na stran tako kruto ponižanih, dvignite glas v obrambo brezpravnih, ki morejo in smejo v hramu božjem le svojega duha dvigati na krilih upanja do večne, nezmagljive Pravice!

S poverjenistva za uk in bogočastje.

NAREDBA POVERJENISTVA ZA UK IN BOGOČASTJE.

1.) Narodna vlada prevzame vse javno šolstvo in učiteljstvo začasno v svojo upravo. Do definitivne rešitve materialnega vprašanja se urede plače v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani enotno.

2.) Ugotavlja se načelo, da bodi izključni učni jezik na vseh ljudskih in meščanskih šolah slovenski. Drugorodnim narodnostim se zagotove ob zadostnem številu šoloobveznih otrok manjšinske šole z državnim jezikom kot obveznim predmetom.

3.) Zasebne drugojezične šole s pravico javnosti so dopustne ob izkazanem

zadostnem številu šoloobveznih otrok določne narodnosti.

V Ljubljani, dne 16. novembra 1918.

Dr. Verstovšek s. r.

NAREDBA POVERJENISTVA ZA UK IN BOGOČASTJE.

1) Na vseh doslej utrakvističnih srednjih šolah se uvede slovenščina kot uradni jezik.

2) Za učiteljska velja isto načelo kakor za druge srednje šole.

V Ljubljani, dne 16. novembra 1918.

Dr. Verstovšek s. r.

NARODNI VLADI SHS V LJUBLJANI, POVERJENISTVU ZA UK IN BOGOČASTJE.

naj se javijo vsi tisti učitelji (učiteljice) njenega območja, ki so bili (bile) za časa vojne iz političkih vzrokov od službe suspendirani (suspendirane) ali pri svojih plačah prikrajšani (prikrajšane). Navedi je natančni naslov, predmet disciplinarne preiskave in zadnji tozadevni odlok prejšnjih deželnih šolskih oblastí.

V Ljubljani, dne 16. novembra 1918.

Dr. Vestovšek s. r.

SRBO-HRVATSKI TEČAJI ZA UČITELJSTVO.

Narodna vlada SHS v Ljubljani, poverjenistvo za uk in bogočastje, ustanovi učiteljske tečaje za priučitev srbo-hrvatskega narečja. Organizacija teh tečajev se poveri profesorjem dr. Ilešiču, Mazovcu in Lokovšku.

KATASTER ŠOLSTVA IN UČITELJSTVA.

Narodna vlada SHS v Ljubljani, poverjenistvo za uk in bogočastje, je sklenila, naj se nujno sestavi kataster vsega ljudskega in meščanskega šolstva in učiteljstva v njenem območju. Delo se poveri strokovnima učiteljskima organizacijama.

Poverjenik: dr. Verstovšek s. r.

Učiteljski tečaji za priučenje srbo-hrvaščine.

Dne 27. t. m. zvečer sta povabila profesorja dr. Ilešič in Mazovec nekoliko ljubljanskih učiteljev v Učit. tiskarno na sestanek, da se razgovore o ustanovitvi in organizaciji učiteljskih tečajev za priučitev srbohrvaščine v smislu 9. točke naše spomenice.

Na sestanku je bilo sklenjeno:

1. Tečaji se otvorijo z novim letom v Ljubljani in trajajo do konca šol. leta.

2. Obisk naj bo za ljubljansko učiteljstvo obvezen.

3. Otvorijo se obenem trije tečaji v primernih mestnih delih (n. pr. Ledina, Sv. Jakob, Poljane.)

4. Tedensko naj se porabijo po trije popoldnevi, vsak popoldan s poldrugo učno uro.

5. Da bo učiteljstvu udeležba omogočena, naj se uvede na ljubljanskih šolah nerazdeljen (dopoldanski) pouk.

6. Profesorji, ki prevzamejo pouk (gg. dr. Ilešič, Mazovec in Lokovšek), naj se na svojih zavodih z delom razbremenijo.

7. V drugih centrih naj se ustanove enaki tečaji (n. pr. v Celju, Mariboru, Gorici).

8. Za ostalo učiteljstvo naj se uvedejo s podporo Narodne vlade ob velikih počitnicah posebni počitniški tečaji (po priliki taki, kakor jih je svoj čas priredila Slovenska šolska Matica).

9. Tiste frekventante, ki pokažejo največ veselja in smisla do predmeta, pošlje Narodna vlada s primerno podporo ob počitnicah v Bosno, da tam čujejo najlepši srbo-hrvatski jezik in se ga priuče na živih zgledih.

Goriški mučeniki.

Ako pridejo nastopne vrstice srečno v uredniške roke ter zagledajo beli dan, se boste vprašali, kdo so ti mučeniki? Evo jih! Goriški učitelji so to! Oglejte in pomislite našo usodo! Za leto 1917 smo dobili v mesecu juliju 1918 draginske doklade bivše avstrijske vlade. Dotedaj smo bili izpostavljeni stradanju. Kdo je bil vzrok temu? Rabim nedolžni izraz tedanjega naučnega ministra: »Pomotoma so vas prezrli!« Vse učiteljstvo razrušene Avstrije je dobilo pred nje polomom in razsolum draginske doklade, le učiteljstvo, ki spada pod goriški deželni odbor, je bilo zopet prezrto in ni dobilo še do danes ničesar. Kdo je zopet tukaj kriv? Nekateri trdijo, da leži denar že pol leta na deželnem odboru. Ako je to res, bomo tirali krivca ob svojem času na odgovor! V zadnjem času se širijo govorice, da dobimo le 50 % draginske doklade, drugod so dobili po 90 % večina po 100 %. Lahko se zgodi, da dobimo nazadnje po 0 %. Lep pogled v prihodnost! Obupen je naš gmotni položaj. Tarejo nas pa še druge nadloge. Dne 30. oktobra smo postali svobodni, danes smo pa večji sužnji, nego smo bili kdaj. V času od 10. — 15. novembra so prišle v naše kraje italijanske čete in zasedle lepo pokrajino. Kaj občutimo pri tem, ve le tisti, ki deli z nami tožno usodo. Vedno smo v nevarnosti, da nas odpeljejo v Kalabrijo. S poukom smo prekinili, ker so Lahi zasedli vse šole. Ako bi pa poučevali, bi se moral prav gotovo vršiti pouk v italijanski. Pošta ne deluje, odrezani smo od vas, mili bratje! Koliko časa bodo trajale to telesno trpljenje in duševne muke? Ali nismo mučeniki v pravem pomenu besede?

Te vrstice nesem na pošto v Poljansko dolino, ker bi od tu sploh ne prišle v vaše roke, in bi tudi ne bilo varno, ako bi prišle v italijanske roke. Če pridejo srečno v Ljubljano, prosimo Narodno vlado, posebno pa poverjenika za uk in bogočastje dr. Verstovška, naj stori potrebne korake, da se nam za božjo voljo izboljša žalostni gmotni položaj! Zlato svobodo pa nam kmalu prinese — tako vsaj upamo in hrepnimo — bratje Srbi! Otaležan.

Pod isti prapor!

Vedno jačje in globlje sega v našo stanovsko zavednost ukaz sedanjih dni očiščevanja, presnavljanja in prerajanja, da moramo vsi učitelji in vse učiteljice stopiti v eno črto — pod isti prapor! Predvsem moramo osnažiti svoje vrste, ločiti iz njih, kar nam je bilo doslej v napotje in kar je oviralo naše uspešno delovanje. Izbrisati moramo vse spomine na razdivjano, raztrgano, nekolegialno preteklost. Pozabiti moramo na vse, kar je umetno ločilo naše mase. Dvagniti moramo na beli dan svoje kreposti, poiskati to, kar nam je skupno in sveto, kar nas druži, enači in krepi. Svojo moč in veljavo moramo razbrati in predramiti sami v sebi, stalno moramo imeti pred očmi edino resnico, da smo in bomo le toliko vredni in upoštevani, kolikor sami vrednote in upoštevanja prisojamo in priznavamo svojemu stanu!

Nikoli nas ni motila kriva vera, da nam tudi roke pomorejo na stališče samostojnosti in uvaževanja. Tudi sedaj nam ta kriva vera ne meče deloljubnih rok v komodno brezbriznost, temveč smo

To sem omenil le zaradi izkušnje in previdnosti, ki mora biti pri moji »vojni veletrgovini«. Miloš mi je prinesel jajce in nekaj je tičalo v njegovih očeh. »Ni zlo, mek, da me je ofrnal«, si mislim in res se nisem varal. Jajce je bilo videti popolnoma temno — zdravo je prosjino — in ko sem ga malo stresel, je bilo čuti v njem plunk, plunk...

V odmoru sem pozval Miloša na dvorišče in ga prosil, naj mi prinese jajce z mize vun. Dal sem mu posodico in mu rekel, naj jajce ubije. Vse gleda strme v »eksperiment«. Jajce se razpoči in smrad iz njega skoči. Splošen grohot, Miloš joka, »gospodin« se pa zadovoljivo muza. Nauk, moralo ali kar hočeš, najdeš v tej epizodi in našel je nauk tudi Miloš. In sedaj se vedno smeje, kadar prinese jajce, smeje se pa tudi njegov učitelj in ostala deca tudi.

Vemo pač — zakaj!

Tako je torej, dragi moj!

Iskreno te pozdravlja Tvoj

stari Božo.

Smrt, prizanesi!

Ob času vojne bilo je, ko so nas k tlom tiščali; če kilnil nisi prav, so te v verige že vkovali.

Takrat sem vzkliknil: Rad umrem, ko pride zlata doba, da domovino k sreči zrem, ki jo ogroža zloba.

Svoboda je objela zdaj že domovino milo. A mene mrtvega sedaj naj polože v gomilo?

Smrt, prizanesi! Naj živim, da v sreči srečo vživim, svobodno Slavo naj slavim, svoboden v Slavi bivam!

Fran Jordan.

„Zvonček“.

Ob sklepu devetnajstega svojega letnika govori naš ljubki »Zvonček« svojemu mlademu svetu te presrčne besede:

Sklepamo devetnajsti letnik svojega lista z veselimi pogledi v bodočnost. Huda so bila leta preteklosti. Sovražniki našega naroda so nas trdo stiskali, da se ni smogli nikjer tako razviti, kakor je to hotela nadarjenost in dobra volja Slovencev. Ob vsakem koraku nam je stalo tisoč zaprek na poti. Vzlic vsemu hudemu smo se vzdržali. Danes živimo v svobodni svoji domovini Jugoslaviji! Naš prvi pozdrav velja njej, ki je sedaj naša dobra mati! Naj živi! Naj procvita! Naj raste v mogočnosti in slavi! —

Mi smo bistveni in sestavni del trojinskega naroda Slovencev, Hrvatov in Srbov. Naša domovina je domovina SHS! Vsi smo si bratje in sestre med seboj! Demokrati smo! Vsi se cenimo, spoštujemo in ljubimo med seboj! Nihče ni prvi, nihče ni zadnji! Nihče ne sme dobro in ugodno

živeti na škodo drugemu! Ne stori nikomur ničesar, kar nečeš, da tebi drugi storijo! Podpirajmo drug drugega! Bodimo strpljivi in prizanesljivi drug z drugim! Pomagajmo sosedu, imejmo usmiljenje s sirotami, tolažimo vdove! Toliko gorja je povzročila vojna, da ga ne opiše nobena beseda! V svoji demokratski državi Jugoslaviji moramo živeti vsi po Kristovem nauku: »Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe!«

Napočila je doba miru, ljubezni, sreče in dela!

V miru naj se razvijajo vse naše moči! Ljubezen do države Jugoslavije bodi pospeševalka in gonilna sila vsemu našemu delovanju! Tako pridemo do srečnega življenja na svoji svobodni zemlji! Večna Pravica blagoslovljaj naš dom in rod!

Mnogo smo trpeli, mnogo izgubili — a ljubezen do naše drage mladine nam je ostala! Njej hočemo darovati vse, kar imamo najlepšega in najboljšega! Kar je zemlji solnce, to je našim srcem ljubezen do mladine: ta nas poživlja, ta nam daje moč in pogum. Iz te ljubezni izvirajo vsa

prepričani danes bolj, kakor smo bili kadarkoli doslej, da je vsa naša bodočnost odvisna od tega, kako pojmujeemo sedanji čas in kako iz njega nakupujemo kapital svoje bodoče eksistence. Ustvarjamo bodočnost. Nad nami bo izrečena strašna obsodba zanamcev, ako ne izvršimo najnujnejšega dela sedanjosti: združenja vsega jugoslovanskega učiteljstva!

V drugo desetletje nazaj segajo temni spomini našega zaslužjenja, našega izkoriščanja, naše nesamostojnosti. Ves aparat sovraštva je bil vztrajno na delu, da je razdvajal naše vrste, ščuval brata proti bratu in potiskal položaj našega stanu ter kulturno stopnjo našega naroda nazaj in navzdol. Kar sta zlobnega kovala v svojih črnih dušah nemški birokratizem ter samopašni napuh domačih sovražnikov narodne kulture, to sta brezobzirno in brez usmiljenja udejstvovala po metodi razdirajočih elementov, ki so, kakor pogubonosna vihra besneli po naši zemlji! Šusteršič in Kaltenegger sta označba vsega zla, ki je toči in neurju enako morilo in klestilo vsako rast na naši kulturni nji! Če so že rast zatrli, kako se naj veselimo zlatih plodov?! Gole veje štrle v svobodo, razlivaajo se v kipečih tokovih po domovini! Na te veje mora sad, zakaj po tem sadu se izteza nebrojno hrepenečih rok, tisoči lačnih in žejnih duš hočejo hrane, da se popne njihova moč v novo življenje! Iz nižin v višave hoče narodova duša!

Kdor je služil satanu, ne more služiti nam, ki smo iskali zavetja svojim idealom v naročju resnice in pravice! Šolski oblastniki preteklih dni so bili eksponenti sovražnikov naše narodne kulture. Vsi skupaj so se zamotali v težko kladu, ki jo je vihlo po nas in po našem ubogem šolstvu strupeno-moreče nasilje tujcev po krvi, jeziku, misli in srcu. Kdor je bil slepo orodje v rokah naših sovražnikov, od njih postavljen na vodilna mesta v našem šolstvu, ta ne more biti naš gospodar, vodnik, svetovalec in prijatelj sedaj, ko mečemo iz domače hiše smeti in plevel in hočemo na svojem hiševju po potrebah domačnosti in po zahtevah kulture! Naj nas puste take okamenine z neizbrisno vžganim znamenjem tujega hlapčevanja in domačega zatiranja z mirom božjim, naj ne kvarijo in ne okužujejo naše dobre volje do dela in preobličenja — naj se umaknejo v globoke sence pozabe in doigranja — mi hočemo in moramo brez njih pod skupnim praporom za istim smotrom: v službi domovine in človeštva klešemo nad svojim domom mogočno kupolo kulturnih dobrin in lepote, ki naj po vsem svetu siplje svojo bleščavo in veličino z odznakom istovrednosti in enakopravnosti našega naroda z vsakim drugim kulturnim ljudstvom! —

Dajte nam prosto, svobodno pot, ki je pred nami — tako lepa, vabljiva in daleka! Ne nastavljajte umetnih pregrad in skobcev, volčjih jam in nastav, da se protestujoča nevolja ne dvigne do uporne sile, ki si na vsak način in pod vsakim pogojem ukrči svoboden, neoviran in zmogovit pohod na nerazorojeno polje našega kulturnega snovanja! Mi hočemo delati, da, delati hočemo! Za svoje pošteno delo pa nečemo biti tepeni in ovajani! Nečemo, da bi nam za petami vohunili, da bi premetali in pretvarjali naše misli, da bi nam podtikali slabe namene, da bi nam ubijali dobro voljo, da bi nas maltretirali in uklepali v zanke pustolovskih formalnosti, da bi nas stroji brez iniciative, brez poleta in brez duha zopet degradirali s stopnje kulturnih delavcev na ponižujoče stališče nemih robov starega sistema! Nečemo biti podnožek in vzmet nobenemu plazilcu in zajedalcu samogoltnih ambicij, ampak ob zaščiti de-

naša dejanja, vsaka beseda bodi njena priča! Iz naše mladine vzraste naš bodoči rod, ki naj nadaljuje z delom, kjer prenehamo mi, da bo naš rod neprestano napredoval in se razvijal v lepoti, dobroti in resnici!

Ta ljubezen nam je velevala, da smo pred devetnajstimi leti ustanovili »Zvonček«. Ta ljubezen nam ukazuje, da z listom nadaljujemo. S prihodnjim letom začnemo dvajseti letnik. V proslavo dvajsetletnice smo »Zvončku« oskrbeli popolnoma novo opremo. Od prve do zadnje strani dobimo naš list novo lice, s kakršnim se ne more ponášati noben drugi časopis. Prepričani smo, da zavriskajo naši prijatelji od veselja, ko jim pride prva številka prih. letnika v roke. Umetniške risbe je izvršil g. strokovni učitelj Dragotin Humek iz Krškega.

Naročnina »Zvončku« znaša od prihodnjega leta naprej: za vse leto 10 K, za pol leta 5 K, za četrte leta 2.50 K. Naročajte ga in mu pridobivajte novih naročnikov!

mokracije in samoodločbe hočemo biti zaveden stan — enakopravno stoječ v vrstah javnih narodnih delavcev!

Taka je naša trdna in neomajna volja! Dolžni smo svoji stanovski časti in svojemu iskrenemu rodoljubju, dolžni smo javni morali in blaginji svojega naroda, da to povemo na ves glas in v polni zavesti brez olepšav in brez strahu! Govorimo ob pravem času in z resnim podarkom, da odklanjamo vsako odgovornost za vse posledice, ki bi se utegnile razviti po krivdi drugih!

Da tudi formalno poskrbimo od svoje strani za združenje vsega jugoslovanskega učiteljstva pod enim praporom, hočemo pravočasno poskrbeti za odpravo vsega, kar stoji temu združenju še na poti. Razdružiti hočemo vse podeželne organizacije, kot jedro naj ostanejo le okoliš. društva, a svoji Zavezi poverimo nalogo, da ustvari našo skupno, enotno, mogočno stanovsko jugoslovansko združenje, ki naj zveže v zvestobi in bratstvu nas vse od Soče do Vardarja, od Gospe Svete do Kosovega polja, kolikor nas je enega duha in ene misli! Dvajsetisoč nas bo in še več! Vse te duše in vse te roke — bratje, iz njih zapolje veličastna moč, domovini posvečena, edino njej namenjena.

To je naše rojstno darilo ob zibelki Jugoslavije!

E. Gangl.

Delo slovenskega učiteljstva v šoli za svojo narodnost.

Radoslav Knaflič.

Pritrjujoč lepim besedam tovariša Eksla v člančiču »Veliki dobi — velikih mož!« v 25. broju »Uč. Tovariša«, si dovoljujem priobčiti nekaj navodil, kako delovati v šoli, da bomo v resnici gradili naš lep in mili Jugoslaviji lepšo bodočnost.

Smatram za neobhodno potrebno, da začnemo najprej pri sebi ter obenem pri učencih tako, da bomo vse svoje delovanje in nehanje v šoli ter zunaj šole tesno prilagodili razmeram in potrebam Jugoslovanstva.

V priobčenje napovedanega navodila uporabljam zapisnike domačih mesečnih sej učiteljstva štirirazrednice na Dobju.

Izpis iz zapisnika z dne 16. X. 1916.

VIII. Opombe šolskega vodstva.

1. Ona krstna imena, ki se glase po latinsko drugače nego slovensko, se naj v vseh uradnih spisih, torej tudi v svedočbah pišejo najprej slovensko, potem pa v oklepaju latinsko v slovenski obliki, n. pr. Vekoslav (Alojz), Josip = Joško (Jožef), Zvonimir (Anton) itd. Onim latinskim krstnim imenom, ki zanje nimamo slovenskega izraza, se naj da jugoslovanska oblika, n. pr. Franjo namesto Franc, Marica namesto Marija, Franica ali Franja namesto Franca. To svojo opombo utemeljujem s tem, da smo po določbah § 71. šolskega in učnega reda za obče narodne in meščanske šole dolžni vzgajati otroke k ljubezni do rodne narodnosti, naj se torej otroci vadijo ob klicanju in pisanju na svoja slovanska imena.

Iz tega razloga se naj pišejo tudi dekliski priimki v duhu slovanstva, a ne germanstva; n. pr. Gračnarjeva Ljuboslava namesto Gračnar Amalija. Na nobeden način se ne smejo pisati priimki v obrazilom »er«, to služi germanizaciji in raznarodovanju. Slovenski jezik nima obrazila »er«, temveč le »ar«, kar se naj učenecem, zlasti če se jim roditelji podpisujejo s protislovanskim »er«, večkrat pojasni.* Namesto »kranjskega« imena Janez se naj piše in kliče občaslovanski Ivan, Ivo, Jovo ali Janko.

* Sklicevanje na pisavo v krstni knjigi ne drži. Dognano je, da so ob splošnem popisovanju, ukazanim po cesarju Josipu II., že takrat pomnčeni kurati (župniki) in graščaki popisali svoje župljane in podanike v nemškem duhu in z nemškim pravopisom; n. pr. Schweitzer namesto Zvanjcar, Kramberger namesto Krampergar, Wutscher namesto Bučar, Deutschmann namesto Tajčman. Tudi meni je hotel pokojni župnik »Klobassa« izdati ob mojem vstopu v srednjo šolo krstni list s priimkom Knaflitsch. Ker so me v narodni šoli pisali Knaflič in sem bil le te pisave vajen, sem dosegl, da mi je izdal krstni list s slovenskim pravopisom Knaflič, a v oklepaj mi je dal vseeno še priimek (Knaflitsch), ki sem se ga pa povsod otresel. Avstrijska vlada se je držala in je pospeševala pomemčevanje, zato je ukazala, naj se krstna imena in priimki ne pišejo drugače, nego je pisano v krstni knjigi. Z ustanovitvijo Jugoslavije so odpadli pomemčevalni oziri, na njihovo mesto stopajo oziri narodne zavednosti in osamosvojitve izpod nemškega jarma. Naša krstna imena in priimki se naj torej prilagodijo slovenski narodnosti. — To velja tudi o javnih napisih, ki jih sedaj predelujejo. Krivo in v nemškem duhu je napis, n. pr. A. Lešnik, trgovina; J. Guček, gostilna; namesto: Trgovina Andreja Lešnika, Gostilnica Ivana Gučka. — Opomb. pis.

Volitve v višji šolski svet.

Volitev dveh članov ljudskošolskih učiteljev kot članov višjega šolskega sveta v Ljubljani. Glasom razpisa Narodne vlade SHS v Ljubljani, oddelek za nauk in bogočastje, z dne 19. novembra 1918, št. 8599, se v svrhu prehodne uprave za Kranjsko, Goriško, mesto Trst z okolico in za Stajersko in Koroško, kolikor sta ti deželi države SHS, ustanovi višji šolski svet v Ljubljani, ki prevzame posle dosedanjih deželniških šolskih svetov. Ta šolski svet sestoji med drugim tudi iz dveh članov ljudskošolskega učiteljstva, oziroma iz dveh namestnikov. Vsak stalni, začasni in namestni učitelj (učiteljica) ima pravico, da voli. Vsak voli le enega člana in enega namestnika. Izvoljena sta ona dva člana, oziroma ona dva namestnika, ki sta dobila največ glasov. — Dostavek: Pravico volitve pa imajo tudi vse učne osebe privatnih šol, kakor tudi vse učiteljstvo, ki je na dopustu.

Kandidat Zaveze jugoslovanskega učiteljstva za člana je:

Luka Jelenc,
učitelj v Ljubljani;

za namestnika pa:

Engelbert Gangl,
učitelj v Trstu.

Volite ta dva naša kandidata!

Vse Primorsko ter velik del Notranjske so zasedli Italijani, torej je tudi zveza z našim organiziranim učiteljstvom onemogočena ali vsaj silno otežkočena. Volitve so odrejane v taki dobi, v takih razmerah in s tako kratkim rokom, da izgubimo mi najmanj svojih 500 glasov, ker se naši tovariši in tovarišice — bivajoči v imenovanih krajih — ne bodo mogli poslužiti volilne pravice. Izid te volitve torej ne bo pravičen in faktičen številčni izraz naše moči. To se nam zdi potrebno že danes poudariti, ponavljajoč, da je ta volilni akt za celotno, v Zavezi združeno učiteljstvo iz navedenih vzrokov le problematičnega pomena.

Zato pozivljamo vse svoje članstvo, ki lahko voli, da združi svoje glasove na zgoraj navedena naša kandidata!

Vodstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva,
v Ljubljani, dne 29. novembra 1918.

Podpredsednik:

Anton Gnus l. r.

Tajnik:

Vil. Rus l. r.

Slovensko koroško učiteljstvo je vabljeno na sestanek, ki se vrši dne 10. decembra 1918 ob 10. uri dop. v hotelu Trabesinger v Celovcu. Pridite vsi zanesljivo!

2. V narodni šoli se naj vedno in povsod, torej tudi s klicanjem in s pisavo imen ter priimkov, goji čut in ljubav do prirojene narodnosti. Kar je med našim narodom tujega, se mora strniti z nami v celoto, mora postati stalno naše, t. j. se mora nam prilagoditi (asimilovati). Sem spadajo navidezno nemški priimki, n. pr. Reich in resnično nemški priimki, n. pr. Baumkircher. Te je treba pisati pravilno, to je s slovenskim pravopisom, Rajh in v smislu asimilacije Baumkirhar, ne pa Reich, oziroma Baumkircher.

Narodna šola mora polagati temelj narodovi izobraženosti v trdni veri zaupanja in ljubavi v lastno narodnost, to je jasno izrečeno v določbah § 71. stalnega šolskega in učnega reda.**)

Izpis iz zapisnika z dne 30. VII. 1917.

VI. Opombe šolskega vodstva.

4. Da se bodo dosegli v učnem jeziku — uštevši zgovornost — večji uspehi, naj se od vseh učencev na vseh stopnjah in vseh razredih ter v vseh predmetih zahtevajo odgovori vedno le v celih stavkih. Odgovori s posamezno besedo se naj dosledno odklanjajo. Pri tem naj veljajo sledeča pravila:

a) Učenčev odgovor obsegaj vse besede učiteljevega vprašalnega stavka.

b) Odgovor se začne najpočvečkrat z besedo, ki je z njo nehal učitelj vprašalni stavek; n. pr. »Kdaj moramo priti v šolo?« — »V šolo moramo priti o pravem času.«

c) V odgovoru z nikalnim stavkom se mora nikalnica naglasiti ter mora dopolnilo stopiti v rodilnik. N. pr. »Ali je dovoljeno razdirati ptičja gnezda?« — »Ni dovoljeno razdirati ptičjih gnezd« (krivo: ptičja gnezda), oziroma »Ptičjih gnezd ni dovoljeno razdirati.«

d) Ako je vprašalni zaimek močno naglašen, mora v odgovoru osebek stopiti na prvo mesto, n. pr. »Kdo je ustvaril nebo in zemljo?« — »Bog je ustvaril nebo in zemljo.«

e) Ako vprašalni zaimek ni močno naglašen, se sme odgovor začeti z besedo, ki je z njo vprašalni stavek nehal, n. pr.: »Kdo je ustvaril nebo in zemljo?« — »Nebo in zemljo je ustvaril Bog.«

f) Besedni red pravilnih učenčevih odgovorov se najlože poudčuje v računstvu ob odgovarjanju izdelanih pismenih nalog na šolski tabli, oziroma v računicu. Učenci kažejo po vrsti besede pisanega, oziroma tiskanega vprašalnega stavka. Na njegovi podlagi sestavijo odgovor, ravnojač se po

** Takratni c. kr. okrajni šolski nadzornik, ki je pregledal uradno zapisnike domačih mesečnih sej učiteljstva, ni tem opombam šolskega vodstva oporekal, temveč jih je vrnil, rekoč: Nach Einsichtnahme mit folgenden Bemerkungen zurück: 1. Die Bemerkungen des Schulleiters über seine Wahrnehmungen bei der Erziehung und beim Unterrichte werden mit Befriedigung zur Kenntnis genommen itd. — Opomb. pis.

teh pravilih, ki ustrezajo pravilnemu besednemu redu in pravilom logike.

g) Slovnisko znanje se naj v vsakem učnem predmetu praktično uporablja. Vsi učni predmeti se naj sredotočijo v vajah pravilnega govora. Ta pravila veljajo tudi za najnižjo stopnjo narodne šole, in sicer v omejenem smislu.

h) Vsakdanje, oziroma pogosto citiranje nemških časopisov in knjig ponemčuje učiteljevo mišljenje, da končno niti sam ne čuti, da v šoli ni uporabljal slovenskega besednega reda, temveč nemškega, ki kvari pravilnost našega jezika. Šolsko vodstvo torej nujno priporoča iz službenih ozirov, naj si učiteljstvo slovenske narodne šole na Dobju ne naročuje nemških časopisov, temveč si naj naroča samo slovenske, oziroma slovenske časopise, da se tako odtegne svarnemu vplivu tujega jezika in da se zneski, ki se sedaj v nekem slučaju žrtvujejo tujemu, nam političsko nasprotnemu časopisu, naklonijo slovenski književni kulturi. (Dalje.)

Prehodna uprava v ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani.

Narodna vlada objavlja naslednji komunikat:

Za ono dobo, dokler konstituenta naroda SHS ne določi ustave države SHS in se ne uveljavi po smislu te ustave definitivni upravni ustroj, je treba poskrbeti za to, kako se naj v tej prehodni dobi vrši uprava v jugoslovanskem ozemlju bivše Avstrije. Uradni list objavlja pravkar naredbo celokupne vlade, ki jo je sporazumno z Narodnim Vječem SHS v Zagrebu izdala Narodna vlada SHS v Ljubljani.

Po določilih te naredbe je vsa uprava za Kranjsko, za Goriško, za mesto Trst z okolico in za Stajersko in Koroško, kolikor sta ti deželi del države SHS, osredotočena v Narodni vladi SHS v Ljubljani. Istra je za to prehodno dobo in brez preudica za končno ureditev podrejena posebnemu poverjeništvu Narodne vlade v Zagrebu, in sicer v osebi poslanca dr. Matka Laginje. Istotako je Dalmacija podrejena Narodni vladi v Zagrebu.

Narodna vlada SHS v Ljubljani je v vseh vprašanjih, ki so vsem skupinam države SHS skupna, vezana na navodila Narodnega Vječja v Zagrebu, sicer pa je Narodna vlada v Ljubljani, oziroma njeni oddelki za vse njeno ozemlje in za vsa v tem ozemlju se nahajajoča oblastva, urade in javne organe najvišja upravna oblast in službena instanca.

V stvarno kompetenco Narodne vlade in njenih oddelkov spadajo tedaj vsi posli c. kr. ministrstev na Dunaju, kakor tudi vsi posli bivših c. kr. namestništev in c. kr. deželniških vlad, kolikor so se ti posli nanašali na upravno ozemlje Narodne vlade v Ljubljani. Isto, velja tudi o poslih